

ANNA SZWED-WALCZAK

<https://orcid.org/0000-0002-9878-1401>

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (Polska)

Maria Curie-Skłodowska University in Lublin (Poland)

Anna Szymańska-Kwiatkowska – redaktor naczelna „Kobiety i Życia” w latach 1986–1990¹

Streszczenie

Anna Szymańska-Kwiatkowska była redaktor naczelną tygodnika „Kobieta i Życie” w latach 1986–1990, kiedy plasował się on na drugim lub trzecim miejscu wśród najchętniej czytanych pism w Polsce. Zarządzała redakcją w okresie transformacji ustrojowej oraz przeobrażeń systemu medialnego i utrzymała zainteresowanie pismem, mimo drastycznego wzrostu jego ceny. Dzięki zaangażowaniu redakcji „Kobiety i Życia” uzyskała mandat poselski w 1989 r. z ramienia PZPR. Celem badań było ukazanie portretu dziennikarki i redaktor naczelnej „Kobiety i Życia”.

Słowa kluczowe: Anna Szymańska-Kwiatkowska, redaktor naczelna, dziennikarka prasy dla kobiet, „Kobieta i Życie”, 1986–1990

¹ Publikacja przygotowana/dofinansowana ze środków budżetu państwa w ramach programu „Społeczna odpowiedzialność nauki” Ministra Edukacji i Nauki. Jest wynikiem udziału w projekcie „Ośrodek Badań Historii Kobiet – kontynuacja II”.

ANNA SZYMAŃSKA-KWIATKOWSKA – EDITOR-IN-CHIEF OF „WOMAN AND LIFE” IN THE YEARS 1986–1990

Abstract

Anna Szymańska-Kwiatkowska was the editor-in-chief of the weekly “Woman and Life” in the years 1986–1990, when it was second or third among the most-read magazines in Poland. She managed the editorial office in the period of the political transformation and transformations of the media system, and maintained interest in the magazine, despite the drastic increase in its price. Thanks to the involvement of the editorial office of “Woman and Life”, she was appointed a deputy in 1989 on behalf of the Polish United Workers’ Party. The aim of the research was to present a portrait of a journalist and editor-in-chief of “Woman and Life”.

Keywords: Anna Szymańska-Kwiatkowska, editor-in-chief, journalist for women’s press, “Woman and Life”, 1986–1990

Uwagi wstępne

Biografie redaktorek i dziennikarek polskich czasopism dla kobiet należą do rzadkości. Pojawiają się przyczynkarskie artykuły lub szkice², brakuje jednak głębokich studiów nad biografiami i działalnością zawodową dziennikarek. Przełomu w tym zakresie

² Zob. np.: autobiografię Jadwigi Krawczyńskiej, *Zapiski dziennikarki warszawskiej 1939–1947*, (Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 1971) lub artykuły naukowe: Edyta Żyrek-Horodyska, „Gazeciarki. O dziennikarskich karierach kobiet w I połowie XIX wieku”, *Rocznik Historii Prasy Polskiej*, t. 22, nr 3, 2019, 19–40; Katarzyna Dormus, „Antonina Krechowicka (1791–1831): zapomniana lwowska publicystka początku XIX wieku o wychowaniu dziewcząt”, *Rozprawy z Dziejów Oświaty*, nr 46, 2009, 25–47; eadem, „U źródeł polskiej prasy kobiecej – pierwsze redaktorki, wydawczynie, dziennikarki (ok. 1820–1914)”, w: Alina Łysak, Edyta Zierkiewicz (red.), *Kobiety i mężczyźni (z) kolorowych czasopism*, (Wrocław: Oficyna Wydawnicza Atut – Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, 2010), 8–38; Monika Szablowska-Zaremba, „Dziennikarki międzywojennej prasy polsko-żydowskiej (wstępne rozpoznanie)”, *Archiwum Emigracji: Studia – Szkice – Dokumenty*, z. 1–2, 2014, 34–48; Katarzyna Wodniak, „Redaktorki «Mojej Przyjaciółki» (1934–1939) i «Przyjaciółki» w okresie czytelnikowskim (1948 – luty 1951)”, w: Małgorzata Dajnowicz, Adam Miodowski (red.), *Ruchy kobiece na ziemiach polskich w XIX i XX w: stan badań i perspektywy*, (Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, 2020), 231–258; Jolanta Chwastyk-Kowalczyk, „Krystyna Cywińska – felietonistka z pazurem”, *Rocznik Historii Prasy Polskiej*, z. 2, 2019, 91–108; eadem, *Katarzyna Bzowska-Budd – polska mistrzyni felietonu w Londynie*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 2020, z. 2, 135–151, eadem, „Dziennikarka polskiej przestrzeni publicznej na emigracji w Londynie – Stefania Kosowska”, *Czasopismo Naukowe Instytutu Studiów Kobiectych*, nr 1(1), 2016, 9–23. „Białe plamy” w historii aktywności dziennikarskiej kobiet wypełnia skutecznie Ośrodek Badań Historii Kobiet Instytutu Studiów Kobiectych w Białymstoku.

dokonały: Ewa Maj, publikując monografię pod tytułem *Dziennikarki prasy dla kobiet w Polsce 1918–1939. Portret zbiorowy na podstawie publicystycznego samoopisu* (Wyd. UMCS, Lublin 2020, ss. 360), oraz Ewa Boniecka w dziele pt. *Dziennikarki. W poszukiwaniu swoich dróg* (Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2018, ss. 220).

Celem artykułu jest ukazanie portretu redaktor naczelnej tygodnika „Kobieta i Życie” w latach 1986–1990 – Anny Szymańskiej-Kwiatkowskiej. Geneza pisma sięga grudnia 1945 r., wówczas ukazał się próbny numer miesięcznika dla kobiet pt. „Moda i Życie Praktyczne”. W 1951 r. Zarząd Robotniczej Spółdzielni Wydawniczej „Prasa” podjął decyzję o połączeniu pisma z „Kobietą”, wówczas zmieniono jego nazwę na „Kobieta i Życie Praktyczne”, a w 1953 r. skrócono ją na „Kobieta i Życie”³.

We wskazanym okresie badawczym pismo należało do najbardziej poczytnych w Polsce⁴. Nie zmieniło się to mimo drastycznego wzrostu ceny tygodnika w 1990 r. Podstawę źródłową stanowiły artykuły autorstwa Szymańskiej-Kwiatkowskiej⁵ opublikowane w „Kobiecie i Życiu” oraz teksty prasowe dotyczące redaktor. Przedmiotem zainteresowania badawczego był przede wszystkim okres kierowania redakcją, aczkolwiek za zasadne uznano zwrócenie uwagi na kwestie oddziałujące na styl pracy: pochodzenie rodzinne, wykształcenie, doświadczenie zawodowe, zainteresowania, zaangażowanie społeczne i polityczne. W badaniach posłużono się analizą zawartości. Pozwoliła ona na wskazanie zainteresowań tematycznych dziennikarki, ale też uwarunkowań kontekstowych, motywujących do podjęcia rozważań. W badaniach uwzględniono także frekwencyjność materiałów autorstwa Szymańskiej-Kwiatkowskiej oraz zastosowane gatunki dziennikarskie⁶.

³ Zofia Sokół, „Kobieta i Życie (1945–2002)”, *Studia Bibliologiczne Akademii Świętokrzyskiej*, t. 9, 2005, 66.

⁴ W latach 1980–1990 znajdował się na drugim lub trzecim miejscu najbardziej poczytnych czasopism w Polsce obok „Przyjaciółki” oraz „Polityki”, Ryszard Filas, „Przemiany aktywności medialnej Polaków”, *Zeszyty Prasoznawcze*, nr 1–2, 1991, 99. W 1985 r. nakład tygodnika „Kobieta i Życie” wynosił 691,8 tys., a w 1988 r. – 755,8 tys., rok później – 758,4 tys. Z kolei w I kwartale 1991 r. – 368 tys., Sylwester Dziki, „Uwarunkowania instytucjonalno-organizacyjne”, *Zeszyty Prasoznawcze*, nr 1–2, 1991, 64.

⁵ Należy zaznaczyć, że czasem podpisywała swoją twórczość pełnym nazwiskiem, ale zdarzają się teksty sygnowane wyłącznie nazwiskiem panińskim lub męża.

⁶ O analizie zawartości i jej rodzajach zob.: Walery Pisarek, *Analiza zawartości prasy*, (Kraków: Ośrodek Badań Prasoznawczych, 1983), 23–37; Stanisław Michalczyk, „Uwagi o analizie zawartości mediów”, *Rocznik Prasoznawczy*, nr 3, 2009, 97–108.

Zawód – dziennikarz

Anna Szymańska-Kwiatkowska urodziła się 4 sierpnia 1946 r. w Grodzisku Mazowieckim. Na łamach „Kobiety i Życia” pisała, że ukształtowało ją dzieciństwo, spędzone w „drewnianym domu za torami” „z tłumem lokatorów”. W piętrowym domu mieszkało sześć rodzin⁷. Wpływ na wybór ścieżki kariery zawodowej miała jej sytuacja rodzinna. Kiedy miała 14 lat, jej ojciec opuścił rodzinę. Pozostawił ją, dwóch młodszych braci oraz niepracującą matkę bez środków do życia. Podkreślała, że od tego momentu aż do podjęcia pracy w dwutygodniku „Prawo i Życie”⁸ doskwierał jej brak pieniędzy. Mimo że jeszcze w okresie liceum pracowała dorywczo (w Ochotniczych Hufcach Pracy Zakładów Owocowo-Warzywnych w Grodzisku, w spółdzielni im. Hanki Sawickiej), to duże znaczenie przywiązywała do nauki (była prymuską) i działalności w samorządzie szkolnym. Należała do Związku Harcerstwa Polskiego. Z zatrudnienia nie zrezygnowała również wtedy, kiedy została studentką. Jeszcze w czasie studiów uzyskała mandat radnej Miejskiej Rady Narodowej w Grodzisku Mazowieckim, równocześnie zdobywając tytuł „studentki roku” oraz propozycję pracy w redakcji „Prawo i Życie”, z której skorzystała. Silne poczucie obowiązku i odpowiedzialności za rodzinę sprawiły, że na zajęcia dojeżdżała pociągami do Warszawy i dzieliła się stypendium naukowym z rodzeństwem⁹. W czasie studiów działała w Zrzeszeniu Studentów Polskich.

Z jednej strony można zauważyć, że Anna Szymańska-Kwiatkowska była osobą twardo stąpającą po ziemi, z drugiej zaś posiadała cechy „wrażliwca” – pisała wiersze¹⁰, angażowała się społecznie.

Studia magisterskie z ekonomii politycznej ukończyła w 1969 r. na Uniwersytecie Warszawskim. Jej autorytetem naukowym, ale też mentorką życiową była ekonomistka, prof. Zofia Morecka (wówczas pełniąca funkcję dziekana Wydziału Ekonomii Politycznej). Szymańska-Kwiatkowska pisała, że Zofia Morecka potrafiła stworzyć

⁷ Anna Szymańska-Kwiatkowska, „Dom przy torach”, *Kobieta i Życie* [dalej: *KiŻ*], nr 21, 15.06.1988, 8.

⁸ „Prawo i Życie” pismo o charakterze społeczno-prawnym, ukazujące się w Warszawie w latach 1956–2001, początkowo wychodziło jako tygodnik, następnie dwutygodnik i miesięcznik.

⁹ „Anna Szymańska-Kwiatkowska: Iść ciągle dalej. One nie zawiodą”, *KiŻ*, nr 22, 31.05.1989, 2.

¹⁰ Ibidem.

atmosferę do dyskusji. Seminarzystów oraz doktorantów zapraszała do domu, gdzie dyskutowano nad trudnościami życia społecznego, formułując problemy badawcze. Jednym z nich był problem aktywności zawodowej kobiet, które musiały łączyć pracę zawodową z obowiązkami domowymi i macierzyńskim. Prywatnymi doświadczeniami w tym zakresie dzieliły się seminarzystki Moreckiej¹¹.

Dwa lata po ukończeniu studiów Anna Szymańska-Kwiatkowska podjęła naukę w Studium Dziennikarskim. Posiadała więc kompetencje merytoryczne do zawodu dziennikarza, z którym związała karierę zawodową¹². Swój wybór tłumaczyła potrzebą pomocy innym ludziom. Zauważyła: „choć nie zawsze udaje się przy pomocy pióra zmienić świat, nie wolno popadać w cynizm”¹³.

Umiejętnie łączyła działalność zawodową z aktywnością społeczną i polityczną. Od 1970 do 1982 r. należała do Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich (od 1982 r. – Stowarzyszenia Dziennikarzy PRL)¹⁴. Była jednym z założycieli Polskiego Komitetu Współpracy z UNICEF. Wyjaśniała, że aby zmieniać rzeczywistość w praktyce, wstąpiła w 1971 r. do Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej¹⁵.

Jeszcze przed ukończeniem studiów zaczęła pracę w ukazującym się w Warszawie dwutygodniku „Prawo i Życie”, następnie podjęła zatrudnienie w redakcji „Życia Gospodarczego”¹⁶. Wyszła za mąż za politologa Janusza Kwiatkowskiego. Po urodzeniu syna Konrada (w 1977 r.) na kilka lat odeszła z pracy zawodowej, by w 1982 r. powrócić do dwutygodnika „Prawo i Życie”, gdzie awansowała na stanowisko zastępcy redaktora naczelnego¹⁷. W 1984 r. za działalność dziennikarską otrzymała Złoty Krzyż Zasługi¹⁸.

Następnie została zatrudniona w redakcji „Kobiety i Życia”, gdzie w latach 1986–1990 piastowała stanowisko redaktora naczelnego.

¹¹ Anna Szymańska, „Chodząc po ziemi”, *Życie i Praca. Dodatek o warunkach pracy i wypoczynku*, nr 1, 01.1975, 7–9.

¹² Biogram Anny Szymańskiej-Kwiatkowskiej, w zakładce: Parlamentarzyści, Biblioteka Sejmowa, https://bs.sejm.gov.pl/F?func=find-b&request=000003094&find_code=SYS&local_base=ARS10 [dostęp: 16.04.2021].

¹³ „Anna Szymańska-Kwiatkowska: Iść ciągle dalej”, 2.

¹⁴ „Anna Szymańska-Kwiatkowska”, *Urodzeni w 1946 r.*, <https://blog.autodziadek.pl/1405185/1/anna-szymanska-kwiatkowska.html> [16.04.2021].

¹⁵ „Anna Szymańska-Kwiatkowska: Iść ciągle dalej”, 2–3.

¹⁶ Dwutygodnik ukazujący się w latach 1945–1998. Do zespołu konsultacyjnego pisma należała prof. Zofia Morecka. O genezie pisma vide: Jan Werner, „Dwanaście lat w *Życiu Gospodarczym* (1945–1957)”, *Rocznik Historii Prasy Polskiej*, t. 29, nr 2, 1990, 115–134.

¹⁷ „Anna Szymańska-Kwiatkowska: Iść ciągle dalej”, 2–3.

¹⁸ Biogram Anny Szymańskiej-Kwiatkowskiej.

Objęła je po Barbarze Sidorczuk, która przeszła na emeryturę. Anna Szymańska-Kwiatkowska tłumaczyła, że zmiana redakcji na „Kobietę i Życie” uwarunkowana była jej zainteresowaniami sprawami socjalnymi¹⁹. Wątki te podejmowała już w pierwszej dziennikarskiej pracy, w dwutygodniku „Prawo i Życie”. Za swój najważniejszy temat na początku kariery zawodowej uznała problematykę zakładów w Bydgoszczy, o których pisała w 1970 r. Przeprowadzone przez nią śledztwo dziennikarskie wykazało, że w zakładach fałszowano listy płac, zdarzały się kradzieże oraz zachowania korupcyjne. Cykl artykułów doprowadził do zmian i ukarania winnych. Wskazała, że dzięki tej aktywności uzyskała propozycję pracy w Wydziale Prasy, Radia i Telewizji w Komitecie Centralnym PZPR²⁰. Podejmowała też tematykę pauperyzacji rodzin, opisywała historie dzieci, które trafiały do Izb Milicyjnych²¹. Interesowała ją także problematyka przestępczości²².

Kiedy w 1974 r. zmieniła redakcję na „Życie Gospodarcze”²³, skupiła się wyłącznie na tematach ekonomiczno-społecznych. W tym kontekście podejmowała problematykę aktywności zawodowej kobiet. Ówczesny trend wzrostu zatrudnienia dotyczył kobiet w wieku produkcyjnym, z tego względu zastanawiała się, w jaki sposób można pomóc matkom w łączeniu obowiązków zawodowych z domowymi. Za remedium uznała póletaty, ale też rozwiązania ustawowe związane choćby ze zwiększeniem wymiaru urlopu macierzyńskiego oraz wprowadzeniem trzyletniego bezpłatnego urlopu opiekuńczego czy z rozbudową bezpłatnej infrastruktury opiekuńczej²⁴. Ukazywała zasadność funduszu alimentacyjnego, umożliwiającego egzystencję samotnym matkom²⁵. Realizowała tematy interwencyjne, ukazując brak transparentności w polityce kadrowej czy finansowej przedsiębiorstw,

¹⁹ „Anna Szymańska-Kwiatkowska: Iść ciągle dalej”, 2–3.

²⁰ Ibidem, 2.

²¹ Anna Szymańska, „Współdziałanie. Postulaty i rzeczywistość”, *Prawo i Życie* [dalej: *PiŻ*], nr 6, 1971; eadem, „Białowieża. Społeczne działania prawników”, *PiŻ*, nr 6, 1971.

²² Eadem, „Żeby przestępstw było mniej”, *PiŻ*, nr 9, 1971.

²³ Jednakże w stopce redakcyjnej pisma jej nazwisko znalazło się dopiero w listopadzie 1975 r.

²⁴ Eadem, „Póletaty – szansa nie wykorzystana”, *Życie Gospodarcze* [dalej: *ŻG*], nr 10, 10.03.1974, s. 1–2; eadem, „Wyrzeczenie i radość”, *ŻG*, nr 21, 25.05.1975, 1–2; eadem, „Porozmawiajmy o kobietach...”, *ŻG*, nr 10, 7.03.1976, 5.

²⁵ Eadem, „Fundusz spełnionych oczekiwań”, *ŻG*, nr 9, 2.02.1975, 10.

ujawniała defraudacje finansowe w Spółdzielniach Chłopskich²⁶. Pisała o nieszczęśliwych wypadkach wynikających z braku procedur czy kwalifikacji pracowników²⁷. Ponadto zwracała uwagę na niedoskonałości w jakości wytwarzanych produktów, niedostateczną kulturę obsługi klientów, brak kadr. Czynniki te miały przyczyniać się do marazmu przedsiębiorstw²⁸. Pojawiały się także materiały, w których ukazywała sprawnie działające fabryki, potrafiące zgromadzić środki na modernizację maszyn oraz na fundusz socjalny dla pracowników²⁹.

Krytykowała gospodarkę w okresie tzw. propagandy sukcesu. Wówczas dumna była z artykułu pt. *Czesia za 360*, w którym opisała mankamenty przemysłu lekkiego, zdominowanego przez kobiety. Zastanawiała się, dlaczego mimo wysokich nakładów finansowych ten sektor gospodarki jest nieefektywny. Artykuł był przedmiotem dyskusji politycznych, a autorka została wezwana do Ministra Przemysłu, któremu wyjaśniała intencje opublikowanego materiału³⁰.

Zainteresowania problematyką gospodarczą, prawami robotników i warunkami ich pracy były motywem przewodnim twórczości dziennikarskiej Anny Szymańskiej-Kwiatkowskiej. Aczkolwiek warto wskazać, że równocześnie zajmowała się problemami kobiet, nie tylko tymi wynikającymi z niedoskonałości systemu gospodarczego. Podejmowała też kwestię ich bezpieczeństwa oraz zagrożeń przemocą seksualną³¹.

²⁶ Eadem, „Gra w zielone”, *ŻG*, nr 15, 14.04.1974, 3; eadem, „Skazy na wizytówce”, *ŻG*, nr 14, 7.04.1974, 7.

²⁷ Eadem, „Szczególny zbieg okoliczności”, *ŻG*, nr 46, 17.11.1974, 5.

²⁸ Eadem, „Bez oddechu”, *ŻG*, nr 48, 1.12.1974, 5; eadem, „Bohaterowie już zmęczeni?”, *ŻG*, nr 43, 27.10.1974, 7; eadem, „Awans w handlu”, *ŻG*, nr 22, 2.06.1974, 10; eadem, „Początek wielkiej pracy”, *ŻG*, nr 1, 5.01.1975, 5; eadem, „Na głęboką wodę”, *ŻG*, nr 2, 12.01.1975, 5; eadem, „Apetyt na meble”, *ŻG*, nr 11, 16.03.1975, 1; eadem, „Biednemu wiatr w oczy?”, *ŻG*, nr 20, 18.05.1975, 4; eadem, „Trzęsienie ziemi, czyli remont mieszkania”, *ŻG*, nr 31, 3.08.1975, 5; eadem, „Ludzie na torach”, *ŻG*, nr 1, 11.01.1976, 3.

²⁹ Eadem, „W barwach «Glinka»”, *ŻG*, nr 30, 27.07.1975, 3; eadem, „Gdy ludzie mają dobre...”, *ŻG*, nr 49, 7.12.1975, 12; eadem, „Wspinaczka po miliard”, *ŻG*, nr 50, 14.12.1975, 5.

³⁰ „Anna Szymańska-Kwiatkowska: Iść ciągle dalej”, 2–3.

³¹ Zob. np. Anna Szymańska, „Jaskiniowcy nadal wśród nas”, *PiŻ*, nr 17, 1972, 5; eadem, „Wytyczne Sądu Najwyższego w sprawach o przestępstwa zgwałcenia”, *PiŻ*, nr 2, 1973.

W redakcji tygodnika „Kobieta i Życie”

Pierwszy numer „Kobiety i Życia” redagowany przez Szymańską-Kwiatkowską został zamknięty 14 kwietnia 1986 r. i wydany 23 kwietnia 1986 r. Pismo wychodziło w Krajowym Wydawnictwie Czasopism RSW „Prasa – Książka – Ruch”. Za czasów redaktor Krystyny Sidorczuk było dwóch zastępców redaktor naczelnej oraz dwóch sekretarzy. Bez zmian pozostała obsada dwóch stanowisk – zastępcy redaktor naczelnej – Zofii Długosz oraz sekretarz redakcji Ewy Gronkowskiej. Wkrótce uzupełniono skład redakcji o kolejnego sekretarza – Ryszarda Nowickiego (niebawem awansował na drugiego zastępcę redaktor naczelnej) oraz zastępcę redaktor naczelnej – Krystynę Kaszubę.

W 1987 r. od nr. 4 nastąpił wzrost ceny pisma o 5 zł. Jak tłumaczyło Krajowe Wydawnictwo Czasopism, było to spowodowane 40% wzrostem ceny celulozy, druku oraz dystrybucji pisma. Kolejne podwyżki nastąpiły: 2 marca 1988 r. – z 35 zł na 70 zł, 22 marca 1989 r. na 110 zł, 13 września na 180 zł, 4 października na 250 zł, 15 listopada 1989 r. na 350 zł, 13 grudnia na 700 zł, 24 stycznia 1990 zł na 1500 zł, 14 lutego 1990 r. na 1550 zł, 15 sierpnia 1990 r. na 1850 zł, a 3 października 1990 r. cena sięgnęła 2000 zł. W 1989 r. Anna Szymańska-Kwiatkowska zarządzała redakcją liczącą 45 pracowników, w tym 29 dziennikarzy i fotoreporterów, z czego 80% stanowiły kobiety³².

W okresie sprawowania funkcji redaktor naczelnej „Kobiety i Życia” Anna Szymańska-Kwiatkowska opublikowała pod własnym nazwiskiem 28 artykułów (zob. tabela 1).

Tabela 1. Teksty prasowe opublikowane przez Annę Szymańską-Kwiatkowską w tygodniku „Kobieta i Życie” w latach 1986–1990

1986	1987	1988	1989	1990	Łącznie:
2	4	12	9	1	28

Źródło: opracowanie własne.

Kiedy Szymańska-Kwiatkowska przeszła do redakcji „Kobiety i Życia”, zakres podejmowanej przez nią tematyki rozszerzył się

³² Anna Frankowska, „My”, *KiŻ*, nr 39, 11.10.1989, 11.

o kwestie obecności kobiet w sferze publicznej. Według Zofii Sokół redakcja ponownie zaczęła podejmować rozważania na ten temat³³. Jednak, jak słusznie zauważyła Urszula Sokołowska, Anna Szymańska-Kwiatkowska po prostu kontynuowała tematykę aktywności zawodowej kobiet, ich pozycji społecznej, nierówności w zakresie prac i polityki zatrudnienia, zapoczątkowaną już w 1970 r. przez poprzednią redaktor naczelną – Barbarę Sidorczuk³⁴.

Szymańska-Kwiatkowska tzw. kwestię kobiecą poruszała w czterech wymiarach: 1) praktycznego równouprawnienia w sferze publicznej, 2) konieczności rozbudzenia świadomości grupowej kobiet, 3) przełamania tradycyjnej roli kobiety w społeczeństwie, 4) dyskryminacji zarobkowej i awansowej kobiet. Rozważania w tym zakresie mieściły się zatem w kategoriach tematycznych: praca, życie społeczne, polityka. Najwięcej materiałów dotyczyło polityki oraz życia społecznego (zob. tabela 2). Wynikało to z kontekstu sytuacyjnego – wejścia Polski w okres transformacji systemu politycznego i gospodarczego, co wiązało się z perturbacjami społecznymi (w zakresie zatrudnienia, drastycznym wzrostem cen, restrukturyzacją przedsiębiorstw), ale też ogniskowaniem uwagi opinii publicznej na konflikcie politycznym, oczekiwaniem na efekt obrad Okrągłego Stołu (6 lutego–4 kwietnia 1989 r.), wybory kontraktowe (4 czerwca 1989 r.) i zmiany będące ich efektem.

³³ Zofia Sokół, „Wizerunki kobiet na łamach tygodnika «Kobieta i Życie» w latach 1946–2002”, *Rocznik Prasoznawczy*, nr 6, 2012, 25.

³⁴ Urszula Sokołowska, „Feminizm na łamach «Kobiety i Życia» (1970–1989)”, w: Małgorzata Dajnowicz, Adam Miodowski (red.), *Ruchy kobiece na ziemiach polskich w XIX i XX wieku. Stan badań i perspektywy*, (Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, 2020), 173–181; eadem, „Role społeczne kobiet w świetle periodyku «Kobieta i Życie» na tle rzeczywistości Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w latach 1970–1989, ss. 363”, *Czasopismo Naukowe Instytutu Studiów Kobiety*, nr 1, 2019, 228.

Tabela 2. Tematyka podejmowana przez Annę Szymańską-Kwiatkowską na łamach tygodnika „Kobieta i Życie” w latach 1986–1990

Tematyka	1986	1987	1988	1989	1990	Łącznie
Praca (jakość, płaca, prawa pracownicze, krytyka strajków)	1	0	0	0	0	1
Życie społeczne (nastroje, inni ludzie, podróże, współdziałanie w imię postępu, świadczenia społeczne, religia)	1	2	4	2	0	9
Gospodarka (wzrost cen, zmiany formy własności, bariery przedsiębiorczości)	0	2	1	0	0	3
Polityka (działania rządu w sprawie regulacji cen, wdrażane reformy, wybory)	0	0	7	7	1	15

Źródło: opracowanie własne.

Anna Szymańska-Kwiatkowska w „Kobiecie i Życiu” najczęściej pisała komentarze, przeprowadzała wywiady, ale też uczestniczyła w redakcyjnej dyskusji, czy przysyłała korespondencje z wyjazdów służbowych, w czasie których dzieliła się doświadczeniami z dziennikarzami zagranicznych redakcji (zob. tabela 3).

Tabela 3. Gatunki dziennikarskie wykorzystywane przez red. Annę Szymańską-Kwiatkowską w tygodniku „Kobieta i Życie” w latach 1986–1990

Gatunki dziennikarskie	1986	1987	1988	1989	1990	Łącznie:
Komentarz	1	2	6	5	0	14
Reportaż	0	0	1	0	0	1
Wywiad	1	2	2	2	0	7
Korespondencja	0	0	3	0	0	3
Dyskusja	0	0	0	2	1	3

Źródło: opracowanie własne.

W komentarzach, zgodnie z wykształceniem, podejmowała problematykę gospodarczą, diagnozując stan polskiej gospodarki³⁵. Apelowala do społeczeństwa o włączenie się w działania na rzecz dobra wspólnego. W 1986 r. pisała: „Jest już truizmem twierdzenie, że postępu w różnych dziedzinach nie zapewnimy sobie hasłami i nawoływaniem do lepszej pracy, ale tworzeniem faktów, konkretów. One rozstrzygają o społecznych nastrojach, one uwiarygodniać będą program X zjazdu – program odzwierciedlający potrzeby i społeczne dążenie do lepszego dostatniejszego życia”³⁶. Pozytywnie oceniała wdrażaną w 1988 r. reformę gospodarki, zachwalając jej „samorządowy charakter”, wskazując na jej dodatkowe walory w postaci zmiany świadomości i uwzględnienia „rachunku ekonomicznego”. Plan konsolidacji gospodarki narodowej uznała za remedium na słabo zaopatrzony rynek, inflację, negatywne tendencje w budownictwie mieszkaniowym³⁷. Prognozując, jakie zmiany dokonają się w Polsce w 1989 r., pisała: „Myślę więc, że będzie można powiedzieć, że rok był udany, jeśli mozolnie, wzajemnie, i władza i społeczeństwo, tworzyć będą przekonanie poprzez fakty, że czas nie przeciekl nam znowu przez palce”³⁸.

W komentarzach odnosiła się też do bieżącej polityki, budując zaufanie do władz, świadczyły o tym choćby wypowiedzi o I sekretarzu Komitetu Wojewódzkiego Leszku Millerze w Skierniewicach³⁹. Wskazywała, że rząd reaguje na niezadowolenie społeczne, choćby rezygnując z planów podwyżki cen⁴⁰. Dostrzegała dobrowolną demokratyzację władzy, której przejawem były relacje z opozycją. Domniemywała, że po Okrągłym Stole skład rządu poszerzy się o opozycję pozaparlamentarną⁴¹. X Plenum PZPR określiła „zwrotem”, „przełomem”, odnotowała: „partia w sposób zdecydowany wyciąga rękę do wszystkich, którzy niezależnie od orientacji politycznej, ideowej chcą wraz z nią wziąć na siebie współodpowiedzialność

³⁵ Zob. np. Anna Szymańska, „Co znowu podróżowało”, *KiŻ*, nr 20, 20.05.1987, 5; eadem, „Spieszyć się mądrze”, *KiŻ*, nr 21, 25.05.1988, 5; eadem, „Rząd się spieszy”, *KiŻ*, nr 49, 7.12.1988, 5.

³⁶ Anna Szymańska-Kwiatkowska, „Przeciw przeciętności”, *KiŻ*, nr 47, 19.11.1986, 5.

³⁷ Anna Szymańska, „Spieszyć się mądrze”, *KiŻ*, nr 21, 25.05.1988, 5; eadem, „Rząd się spieszy”, *KiŻ*, nr 49, 7.12.1988, 5.

³⁸ Anna Szymańska-Kwiatkowska, „Uwierzyć w siebie”, *KiŻ*, nr 3, 18.01.1989, 5.

³⁹ Eadem, „Przeciw przeciętności”, *KiŻ*, nr 47, 19.11.1986, 5.

⁴⁰ Eadem, „Nauka chodzenia”, *KiŻ*, nr 3, 20.01.1988, 7.

⁴¹ Eadem, „Wspólne ryzyko”, *KiŻ*, nr 41, 12.10.1988, 5; eadem, „To nieprawda, że nie można zrobić nic dobrego”, *KiŻ*, nr 43, 26.10.1988, 5.

za polityczny i gospodarczy kształt Polski”⁴². Generała Jaruzelskiego nazwała z kolei „prezydentem porozumienia”⁴³.

Powołując się na badania opinii publicznej, ukazywała krytyczny obraz polskiego społeczeństwa, które nie zna reprezentujących go radnych ani ich kompetencji⁴⁴. Propagowała wizję społeczeństwa demokratycznego, świadomego praw i obowiązków obywatelskich⁴⁵. Dostrzegała konieczność reform w partii i państwie polskim⁴⁶.

Z rozgoryczeniem pod koniec 1989 r. pisała o stosunku władzy do kobiet. Wśród zaniechań rządzących wymieniała choćby nieobsadzone stanowisko Pełnomocnika ds. kobiet oraz alarmowała, że Polska jest jedynym krajem w Europie, gdzie od 10 lat spadał udział kobiet w parlamencie⁴⁷. Zwracała uwagę, że to nie tylko wynik przywiązania do tradycji, obyczajów, ale też brak postaw buntowniczych wśród kobiet. W związku z tym „Polki mają tylko prawo do ciężkich podwójnych obowiązków, bo już w płacach, w dostępie do usług socjalnych itp. ich równość staje pod znakiem zapytania, a satysfakcja z zapędzonego życia znikoma”⁴⁸.

Przeprowadzała wywiady z ekspertami z zakresu ekonomii i gospodarki (wspominaną już prof. dr Zofią Morecką z Instytutu Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego, członkiem Komisji do spraw Reformy Gospodarczej, z pracownikami Instytutu Badań Klasy Robotniczej Akademii Nauk Społecznych, dr. Mieczysławem Krajewskim, ekonomistą i politologiem, ekspertem OPZZ na obrady Okrągłego Stołu)⁴⁹ oraz politykami (Adamem Łopatką – ministrem-kierownikiem Urzędu do Spraw Wyznań, Mieczysławem Wilczkiem – ministrem przemysłu, naczelnikiem Mokotowa, Ritą Süssmuth – zastępcą przewodniczącego zachodnioniemieckiej

⁴² Anna Kwiatkowska, „Jedna miara”, *KiŻ*, nr 5, 1.02.1989, 10.

⁴³ Anna Szymańska, „Prezydent porozumienia”, *KiŻ*, nr 31, 2.08.1989, 3.

⁴⁴ Eadem, „Posag na nową drogę”, *KiŻ*, nr 24, 29.06.1988, 5.

⁴⁵ Anna Szymańska-Kwiatkowska, „Uwierzyć w siebie”, *KiŻ*, nr 3, 18.01.1989, 5.

⁴⁶ „Anna Szymańska-Kwiatkowska: Iść ciągle dalej”, 2.

⁴⁷ Anna Szymańska, „Ozdobnik”, *KiŻ*, nr 48, 13.12.1989, 3.

⁴⁸ Ibidem.

⁴⁹ Rozmowa Anny Szymańskiej z pracownikami Instytutu Badań Klasy Robotniczej Akademii Nauk Społecznych: „Widać ludzi”, *KiŻ*, nr 30, 23.07.1986, 3–4; Rozmowa Anny Szymańskiej z prof. dr Zofią Morecką z Instytutu Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego: „Płacić, nie płacić, ile płacić”, *KiŻ*, nr 43, 28.10.1987, 2–3; Rozmowa Anny Szymańskiej z dr. Mieczysławem Krajewskim, ekonomistą i politologiem, ekspertem OPZZ na obrady Okrągłego Stołu: „Bunt przebudowy”, *KiŻ*, nr 46, 16.11.1988, 2–3.

partii Chrześcijańskich Demokratów CDU i przewodniczącą Bundestagu)⁵⁰.

Była inicjatorką, dyskutantką i moderatorką tzw. redakcyjnego „kobiecego okrągłego stołu”, będącego manifestem kobiet, sprzeciwem wobec pomijania ich udziału w ważnych wydarzeniach państwowych. Czarę goryczy przełał fakt, że na inaugurację Okrągłego Stołu zaproszono 56 mężczyzn i zaledwie jedną kobietę. Szymańska-Kwiatkowska, inicjując dyskusję, wskazała: „Nie chodzi nam o fizyczną obecność kobiet w gremiach decydenckich, ale wydaje się nam, że ten drobny tylko z pozoru fakt odzwierciedla wcale niebłahy problem”. Zwracała uwagę na ponad czterdziestoletnie pozorne równouprawnienie płci, ironiczne podejście do ruchów kobiecych w Polsce, brak świadomości kobiet polskich o konieczności podjęcia walki o ich obecność w przestrzeni publicznej (zawodowej, społecznej, politycznej). Podkreślała, że Polki znajdują się na „wstępnym etapie uwłaszczania”. Upominała się o kobiety na rynku pracy, wskazując, że są tanią siłą roboczą, konieczną do przetrwania wielu branż, ale zupełnie nieliczącą się⁵¹.

Inicjowała dyskusję na temat powołania organizacji, w ramach której można byłoby podejmować i rozwiązywać problemy kobiet. Zauważyła, że sytuację Polek poprawić może uregulowanie dwóch kwestii: 1) zaopatrzenia rynku, 2) pomocy socjalnej – aby karierę zawodową realizowały wyłącznie te kobiety, które chcą. Podsumowując dyskusję, dodała: „Nie chodzi nam o fizyczną obecność kobiet w najwyższych gremiach decydenckich, ale o to, kto i z jakim programem reprezentuje tam kobiety”⁵².

Jak wspomniano, w piśmie zamieszczała także korespondencje z podróży służbowych: z Moskwy, gdzie spotkała się z redakcją „Kobiety Radzieckiej”, oraz z Gruzji, gdzie uczestniczyła

⁵⁰ Wywiad Anny Szymańskiej z prof. dr. Adamem Łopatką, ministrem-kierownikiem Urzędu do Spraw Wyznań: „Wspólne wartości”, *KiŻ*, nr 19, 13.05.1987, 2–3; Wywiad Anny Szymańskiej z Włodzimierzem Hausnerem, zastępcą kierownika Wydziału Polityki Społeczno-Ekonomicznej KC PZPR: „Czas dla odważnych”, *KiŻ*, nr 47, 25.11.1987, 4; Wywiad Anny Szymańskiej z Mieczysławem Wilczkiem, ministrem przemysłu: „Lubię ostro żyć”, *KiŻ*, nr 50, 14.12.1988, 5, 23; Wywiad Anny Kwiatkowskiej z naczelnikiem Mokotowa: „Miasto w mieście”, *KiŻ*, nr 8, 22.02.1989, 3–4; Wywiad Anny Szymańskiej-Kwiatkowskiej i Krystyny Kaszuby z Ritą Süssmuth, zastępcą przewodniczącego CDU, przewodniczącą Bundestagu: „Nie ma solidarności wśród kobiet”, *KiŻ*, nr 46, 29.12.1989, 12–13.

⁵¹ Anna Szymańska-Kwiatkowska, „O nas bez nas (1)”, oprac. Krystyna Kaszuba, *KiŻ*, nr 12, 29.03.1989, 4–5.

⁵² Eadem, „O nas bez nas (2)”, oprac. Krystyna Kaszuba, *KiŻ*, nr 14, 5.04.1989, 2–3.

w spotkaniu Związku Dziennikarzy Gruzinińskich oraz rozmawiała z Minister Przemysłu Lekkiego – Biłą Makaszwilli⁵³.

Kampania wyborcza '89 i działalność poselska

W 1989 r. na łamach pisma pojawiły się również teksty dotyczące redaktor naczelnej „Kobiety i Życia” (wcześniej nie było to praktykowane) (zob. tabela 4).

Tabela 4. Teksty prasowe o Annie Szymańskiej-Kwiatkowskiej w tygodniku „Kobieta i Życie” w latach 1986–1990

1986	1987	1988	1989	1990	Łącznie
0	0	0	6	0	6

Źródło: opracowanie własne.

Wynikało to z decyzji Anny Szymańskiej-Kwiatkowskiej o kandydowaniu w wyborach kontraktowych. Redakcja włączyła się w ten sposób w kampanię wyborczą, w której jej redaktor naczelna ubiegała się o mandat posła. Kandydaturę tę zasugerowała wspomniana już prof. dr hab. Zofia Morecka, która opisała byłą studentkę słowami: „jest to osoba zaangażowana, energiczna, odpowiedzialna. Uosabia typ współczesnej, wykształconej kobiety”⁵⁴.

W artykule *Nasza „dziesiątka”* zaprezentowano sylwetkę Szymańskiej-Kwiatkowskiej, informując, że nie skonsultowano z nią tego działania. Podkreślano jej kompetencje i przygotowanie ekonomiczne, konieczne do przygotowania reform gospodarczych w nowym Sejmie. Uważano, że „mogłaby stanąć na czele lobby prorynkowego”, gdyż ta problematyka dominuje również w jej publicystyce: „Ciągłe pisze, że praprzyczyna naszych kłopotów gospodarczych to zdominowanie polskiej gospodarki przez przemysł środków produkcji, kosztem produkcji na rynek”. Określano ją także „zwolenniczką damskiego lobby w życiu publicznym”, kierującą

⁵³ Anna Kwiatkowska, „Och Arbat, mój Arbat (korespondencja własna z Moskwy)”, *KiŻ*, nr 44, 2.11.1988, 12–13; eadem, „Gruzinińskie spotkanie (1). Droga przez Krzyżową Przełęcz (korespondencja własna)”, *KiŻ*, nr 47, 23.11.1988, 12–13; eadem, „Gruzinińskie spotkanie (2). Tbilisi – znaczy ciepły (korespondencja własna)”, *KiŻ*, nr 48, 30.11.1988, 12–13.

⁵⁴ Wypowiedź prof. dr Zofii Moreckiej, ekonomistki z UW: „One nie zawiodą!”, *KiŻ*, nr 20, 17.05.1989, 7.

się dewizą: „nie dzielić świata na świat mężczyzn i kobiet, ale niech świat urządzają najlepsi, bez względu na płeć”⁵⁵.

W „Kobiecie i Życiu” opublikowano relacje ze zbierania podpisów poparcia dla Szymańskiej-Kwiatkowskiej. Zaprezentowano w niej główne przesłanie ulotki: „Jest za Polską, w której chce się zostać, rynkiem, na którym można wszystko kupić, płaca, za którą można godziwie żyć. Jest przeciw: kolejkom, chamstwu, marnotrawstwu”. Podpisy pod kandydaturą zbierały redakcyjne koleżanki, które obok stolika zawiesiły transparent „Głosuj na rozsądek kobiet! One nie zawiodą”. Do kampanii wyborczej miały przystąpić także czytelniczki, które samodzielnie wykonywały plakaty popierające redaktor naczelną „Kobiety i Życia”. Wskazywano, że kandydatka nie uchyla się przed odpowiedziami na trudne pytania⁵⁶.

Przed wyborami (31 maja 1989 r.) redakcja zaprosiła również czytelniczki i czytelników do swojej siedziby przy ul. Nowogrodzkiej 31 w Warszawie, a w kolejnym numerze pisma można było zapoznać się z fotorelacją z dnia otwartego. Na fotografiach widoczny był transparent „Zaprasza redaktor naczelna Anna Szymańska-Kwiatkowska”⁵⁷.

W przedwyborczej rubryce pt. „One nie zawiodą” zaprezentowano sylwetkę Anny Szymańskiej-Kwiatkowskiej jako już oficjalnej kandydatki na posłankę (w okręgu nr 3 w Warszawie, obejmującym: Ochotę, Włochy, Ursus, Piastów, Pruszków, Brwinów, Milanówek, Grodzisk Mazowiecki, Nadarzyn, Raszyn, Lesznowolę). Był to jej pierwszy i dotychczas ostatni udział w wyborach parlamentarnych, motywowała swoją kandydaturę chęcią uczestnictwa w nowym Sejmie. Traktowała go jako wyzwanie, gdzie możliwe będzie „samodzielne myślenie”, konieczne argumentowanie i decydowanie. Deklarowała, że w „nowym Sejmie” chce reprezentować „problemy kobiet. Tych polskich kobiet, o których mówi, że są zbyt grzeczne, zbyt wyrozumiałe, zbyt uległe. Jeżeli strajkują – to mężczyźni”. Obiecywała, że stworzy „kobiece lobby”: „mamy podwójne doświadczenia. To my pracujemy zawodowo i kierujemy gospodarką, jaką jest nasz dom”⁵⁸. Potwierdziła założenia programowe w wy-

⁵⁵ „Nasza «dziesiątka»”, *KiŻ*, nr 20, 17.05.1989, 15.

⁵⁶ „Gorączka demokracji”, zebrały: Danuta Bierzańska, Olga Oswaldo, *KiŻ*, nr 22, 31.05.1989, 4.

⁵⁷ „Dzień otwarty”, *KiŻ*, nr 26, 28.06.1989, 6–7.

⁵⁸ „Anna Szymańska-Kwiatkowska: Iść ciągle dalej”, 2–3.

wiadzie dla „Przyjaciółki”, której redakcja również wyraziła dla niej pełne poparcie⁵⁹.

Jako jedyna z promowanej na łamach „Kobiety i Życia” „dziesiątki” uzyskała w wyborach kontraktowych w 1989 r. mandat poselski z ramienia PZPR. Po ogłoszeniu wyników wyborów pisała: „Chodziło mi przede wszystkim o nagłośnienie problemu uczestnictwa kobiet w naszym życiu publicznym i ich faktycznego, nie tylko formalnoprawnego równouprawnienia. Miałam do tego «mandat» w postaci wypowiedzi wielu, wielu Czytelniczek «KiŻ», niezadowolonych z dotychczasowej pozycji społeczno-zawodowej kobiet w naszym kraju”⁶⁰. Została jedną z 68 kobiet w Zgromadzeniu Narodowym. Można uznać to za sukces, gdyż w wyborach w 1989 r. mandat otrzymała co trzecia startująca kobieta. W Sejmie X kadencji było ich dwukrotnie mniej niż w poprzedniej. Szymańska-Kwiatkowska skarżyła się na styl działalności politycznej mężczyzn i atakującą przeciwników kampanię wyborczą⁶¹.

W powyborczych refleksjach zamieszczonych w tygodniku, sformułowała propozycję powołania Klubu Dyskusyjnego Przyjaciół „Kobiety i Życia”. Wskazała, że spotkania z wyborcami utwierdziły ją w przekonaniu, że najpilniejsze kwestie to: stan rynku, słabe zaopatrzenie, wzrost cen, złe funkcjonowanie handlu, niewłaściwa organizacja pracy, nieskuteczne działania administracji niższego rzędu⁶².

W Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej pozostała do jej rozwiązania pod koniec stycznia 1990 r. Zauważyła, że w Polsce zbyt szybko przeszło się do porządku dziennego nad tym, że PZPR jako pierwsza partia w bloku wschodnim „wyszła z propozycją porozumienia z opozycją”. Uważała, że niskie poparcie dla PZPR wynika wyłącznie ze słabej koniunktury gospodarczej. Opowiadała się za powołaniem partii „ludzi pracy”. Diagnozowała, że zapotrzebowanie na partię lewicy zrodzi się, gdy tylko ludzie „na własnej skórze” odczują kapitalizm, który wówczas postrzegali poprzez pryzmat zapełnionych witryn sklepowych na Zachodzie. Przedstawiała

⁵⁹ Rozmowa Wiesławy Piątek z Anną Szymańską-Kwiatkowską: „Popieramy Annę Szymańską-Kwiatkowską”, *Przyjaciółka*, nr 22, 4.06.1989, 4; Rozmowa Anny Sułkowskiej z Anną Szymańską-Kwiatkowską, „2000 razy kobieta”, *Przyjaciółka*, nr 41, 12.10.1989, 6–7.

⁶⁰ Anna Szymańska-Kwiatkowska, „Czas nagli”, *KiŻ*, nr 28, 20.07.1989, 2.

⁶¹ Ibidem, 2–3.

⁶² Ibidem.

wątpliwości względem planu Balcerowicza. Obawiała się braku merytorycznej dyskusji i nieustannego „patrzenia wstecz”: „Partia i całe 45 lat wystąpić mogą w roli kozła ofiarnego, na którego zwałać się będzie wszystkie niepowodzenia nowej ekipy”⁶³.

Odnalazła się w Poselskim Klubie Pracy⁶⁴, liczącym 41 posłów (w tym 11 kobiet). Jego przewodniczącą była Wiesława Joanna Ziółkowska. Szymańska-Kwiatkowska mandat poselski pełniła do końca kadencji – 25 października 1991 r. Działała w Komisjach Sejmowych: Kultury i Środków Przekazu, Nadzwyczajnej do rozpatrzenia projektu ustawy o ochronie prawnej dziecka poczętego⁶⁵, Konstytucyjnej, Polityki Społecznej (została odwołana z niej na 23. posiedzeniu Sejmu – 9 marca 1990 r.), Nadzwyczajnej do rozpatrzenia sprawozdania Państwowej Komisji Wyborczej oraz dekretów Rady Państwa⁶⁶. W Sejmie PRL X kadencji wystosowała jedno zapytanie (29 sierpnia 1991 r.) do Ministra Współpracy Gospodarczej z Zagranicą. Dotyczyło ono stawek celnych na stare samochody⁶⁷.

Zajmowała się także sprawami kobiet⁶⁸. Uczestniczyła choćby w sympozjum Unii Międzyparlamentarnej w Genewie pt. „Udział kobiet w procesie podejmowania decyzji politycznych”⁶⁹. Jeszcze w 1989 r. zaangażowała się w nowy projekt polityczno-społeczny, związany z propagowaniem równouprawnienia kobiet

⁶³ Rozmowa z posłankami z Klubu Poselskiego PZPR: Dobrochną Kędzierską, Bożeną Urbańską, Wiesławą Ziółkowską i Anną Szymańską-Kwiatkowską: „Przed wielkim skokiem”, dyskusję prowadziła i oprac. Krystyna Kaszuba, *KiŻ*, nr 4, 24.01.1990, 4–5.

⁶⁴ Jego poprzednia nazwa to Poselski Klub Polskiej Akcji Socjaldemokratycznej.

⁶⁵ W Sejmie wypowiadała się przeciwko penalizacji aborcji, Irma Wieczorkowska-Bednarek, „Gdy dwoje mówi to samo”, *KiŻ*, nr 11, 14.03.1990, 11.

⁶⁶ „Posłowie X kadencji 1989–1991: Anna Szymańska-Kwiatkowska”, <http://orka.sejm.gov.pl/ArchAll2.nsf/67021600f180f322c125681600312192/3e48b3bba-4c635a9c1256815004dc44a?OpenDocument> [dostęp: 16.04.2021]; „Anna Szymańska-Kwiatkowska”, *Urodzeni w 1946 r.*, <https://blog.autodziadek.pl/1405185/1/anna-szymanska-kwiatkowska.html> [dostęp: 16.04.2021].

⁶⁷ Anna Szymańska Kwiatkowska, „Zapytanie nr 144 w sprawie stawek celnych za stare samochody”, 29 VIII 1991 r., posiedzenie nr 71, Sejm PRL X kadencji, <https://orka2.sejm.gov.pl/IZX.nsf/3001bd878392962bc12573b500459bdb/d2ccc25fcdc96cb-1c125758400443948?OpenDocument> [dostęp: 16.04.2021].

⁶⁸ W biogramie na stronie internetowej Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych można przeczytać, że „Zakładała pierwszą w historii Polskiego Sejmu Parlamentarną Frakcję Kobiet”, vide: „Wiceprezes Zarządu PALiZ: Anna Szymańska-Kwiatkowska”, <https://archive.is/BROl#selection-1529.1-1542.2> [dostęp: 16.04.2021].

⁶⁹ Anna Szymańska, „Ozdobnik”, *KiŻ*, nr 48, 13.12.1989, 3.

w obszarze działań publicznych. Znalazła się w grupie inicjatywnej Demokratycznej Unii Kobiet⁷⁰. Została nawet jej wiceprzewodnicząca⁷¹.

W początkowym etapie powstawania partii współpracowano z Ligą Kobiet Polskich i planowano wdrożyć wspólny projekt polityczny, ostatecznie do tego nie doszło. Zgromadzenie założycielskie Demokratycznej Unii Kobiet odbyło się 16 czerwca 1990 r. W *Deklaracji Programowej* propagowano ideę demokratyzacji życia społecznego i politycznego, za cel priorytetowy uznano ochronę praw kobiet i równość szans⁷².

Nowy etap zawodowy

Mimo kariery politycznej, podejmowaniu pomyślnych inicjatyw zawodowych (jak choćby projekt realizowany z Krystyną Kaszubą – związany z powołaniem pisma „Pani”⁷³), utrzymywaniu zainteresowania tygodnikiem „Kobieta i Życie” (na przełomie 1988 i 1989 r. jego nakład wynosił 750 tys. egzemplarzy)⁷⁴, jej pozycja w piśmie spadała. Należy dodać, że piastowanie stanowiska redaktor naczelnej przez Annę Szymańską-Kwiatkowską przypadło na trudny okres, związany z transformacją ustrojową, ale też zmiana

⁷⁰ Wraz z Grażyną Ulicką, Danutą Waniek, Alicją Jaszczyk, Danutą Dutkiewicz, Marią Zawitkowską, Teresą Polecką, Anną Cichoń, Hanną Borgosz, Jolantą Gontarczyk, Renatą Mieszczanowicz, Hanną Jankowską, Teresą Janiszewską, Lucyną Orłowską, Anną Bilską, Hanną Kistowską, Ewą Kłosiewicz, Marią Tymoszek, Hanną Borgosz, Czesławą Górską i Krystyną Usarek, vide: Danuta Waniek, „Demokratyczna Unia Kobiet”, *Myśl Socjaldemokratyczna*, nr 1, 2010, 57–59.

⁷¹ „Anna Szymańska-Kwiatkowska”, *Urodzeni w 1946 r.*; Biogram Anny Szymańskiej-Kwiatkowskiej.

⁷² Danuta Waniek, „Demokratyczna Unia Kobiet”, 57–59.

⁷³ Pierwszy numer ukazał się w czerwcu 1989 r. z podtytułem „kwartalnik poradniczo-relaksowy «Kobiety i Życia»”. Pismo reklamowano jako inicjatywę, która zrodziła się w odpowiedzi na oczekiwania czytelniczek wyrażone w ankiecie przeprowadzonej przez redakcję. Czytelniczki domagały się rozbudowanych działów z: plotkami z życia gwiazd, poradami, modą, sylwetkami ciekawych ludzi, reportażami z wielkiego świata. Nakład pisma wynosił 300 tys. egzemplarzy. Był na tyle popularny, że sprzedawano go po wyższej cenie na bazarach, vide: „Od pań i ... panów do «PANI»”, *KiŻ*, nr 48, 13.12.1989, 10; Zofia Sokół, „Polska prasa dla kobiet w okresie przemian własnościowych (1988–1995)”, w: Katarzyna Pokorna-Ignatowicz, Joanna Bierówka, Stanisław Jędrzejewski (red.), *Media a Polacy: Polskie media wobec ważnych wydarzeń politycznych i problemów społecznych*, (Kraków: Oficyna Wydawnicza AFM, 2012), 47–48.

⁷⁴ Tomasz Mielczarek, „Współczesne polskie czasopisma wysokonakładowe”, *Rocznik Prasoznawczy*, nr 2, 2008, 59.

systemu medialnego. Skutkowało to utratą finansowania z budżetu państwa.

W zasadzie już od czerwca 1989 r. przygotowywano się do zmian w zakresie form własności pism i ich dalszej przyszłości. Anna Szymańska-Kwiatkowska uważała, że najlepszym rozwiązaniem dla „Kobiety i Życia” będzie wystawienie jej na przetarg, obawiała się, że spółdzielnia dziennikarska może doprowadzić do likwidacji pisma. Jednakże decyzję w tej sprawie podejmowała Komisja Likwidacyjna wydawcy RSW – Prasa – Książka – Ruch, do którego należał tygodnik. Likwidator zwlekał z jej wydaniem, przez co postępował spadek nakładów, a także wzrost cen (co wiązało się też ze podwyższeniem kosztów wydania i dystrybucji). Szymańska-Kwiatkowska interweniowała w sprawie przyspieszenia transformacji pisma u premiera Tadeusza Mazowieckiego⁷⁵. Działania Anny Szymańskiej-Kwiatkowskiej nie były zgodne z opinią zespołu redakcyjnego „Kobiety i Życia”, który opowiadał się za założeniem spółdzielni wydawniczej. W lipcu 1990 r. zgłosił wotum nieufności wobec redaktorki naczelnej, zarzucając jej chęć „obrony prywatnych interesów” oraz próbę „zawłaszczenia dorobku redakcji”. W związku z tym Komisja Likwidacyjna ogłosiła konkurs na stanowisko redaktora naczelnego. Rozstrzygnięto go dopiero w lutym 1991 r., redaktorem naczelnym tygodnika „Kobieta i Życie” została Zofia Kamińska⁷⁶. Redakcja zaś utworzyła Spółdzielnię „Kobieta i Życie”: „Kobieta i Życie”, „Pani”, „Wykroje i Wzory”⁷⁷.

Jednak warto dodać, że już od nr. 49 (25 XII 1990 r.) w składzie redakcji nie było nazwiska Szymańskiej-Kwiatkowskiej, pełniącą obowiązki redaktora naczelnego została Irma Wieczorkowska-Bednarek, a zastępcą Grażyna Wróblewska. Jak wskazała Małgorzata Dajnowicz, na krótki okres redakcję objęła też Krystyna Kaszuba, lecz szybko zrezygnowała z posady, angażując się w inicjatywę „Twojego Stylu”⁷⁸. Udział w tworzeniu tego projektu miała mieć

⁷⁵ Zofia Sokół, „Polska prasa dla kobiet w okresie przemian własnościowych (1988–1995)”, 47–48.

⁷⁶ Ibidem.

⁷⁷ Sylwester Dziki, „Zmiana oferty prasowo-wydawniczej (1990–1991)”, *Zeszyty Prasoznawcze*, nr 3–4, 1991, 27.

⁷⁸ Małgorzata Dajnowicz, „Wzorce aktywności publicznej kobiet w początkach transformacji ustrojowej w Polsce w świetle «Kobiety i Życia» i «Urody» (1989–1995)”, w: Teresa Kulak, Małgorzata Dajnowicz (red.), *Drogi kobiet do polityki (na przestrzeni XVIII – XX wieku)*, (Wrocław: Wydawnictwo Chronicon, 2016), 427.

też Szymańska-Kwiatkowska. Jak wspominał Cezary Windorbski, z propozycją utworzenia nowego pisma zgłosiły się do niego obie wspomniane redaktorki, Leokadia Tempska-Rylska (znajoma żony Windorbskiego) oraz dziennikarz Roman Wysocki (partner Kaszuby). Pierwszy numer pisma ukazał się na przełomie lipca i sierpnia 1990 r. w nakładzie 100 tys. egzemplarzy. Jednakże w realizacji pisma zabrakło już Szymańskiej-Kwiatkowskiej. Kaszuba wyjaśniała tę sytuację słowami: „Nie pamiętam dokładnie, jak to się stało, ale widocznie te panie nie miały ochoty pracować. – Ja zakasałam rękawy. Spółka Interim zapewniała papier i druk, ale realizacja koncepcji magazynu należała do mnie”⁷⁹.

Anna Kwiatkowska-Szymańska założyła nowy tytuł „Kobieta i Styl”. Od roku 2000 była prezesem rady programowej Centrum Multimedialnego Foksal i wiceprezesem Zarządu Polskiej Agencji Informacyjnej, a w latach 2003–2006 Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych⁸⁰. Od 2019 r. pełni funkcję redaktor naczelnej „Kwartalnika Urzędu Patentowego RP” (od nr. 2).

Podsumowanie

Anna Szymańska-Kwiatkowska należy do dziennikarzy, którzy konsekwentnie realizowali ścieżkę zawodową, wiążąc ją z prasą drukowaną. Karierę rozpoczęła jeszcze w czasie studiów, podejmując współpracę z redakcją „Prawa i Życia”, następnie „Życia Gospodarczego”. W latach 1986–1990 kierowała redakcją jednego z najpoczytniejszych pism w Polsce – tygodnikiem „Kobieta i Życie”, a także kwartalnikiem „Pani”.

Problematyka, którą poruszała od początku kariery dziennikarskiej, związana była z jej wykształceniem – kwestie socjalne, gospodarcze, ale też wynikała z jej doświadczeń życiowych. Wraz z całą rodziną zmagала się z kłopotami finansowymi. Za utrzymanie rodziny odpowiadała matka i babka. Szymańska-Kwiatkowska jeszcze w okresie nauki podejmowała zatrudnienie, aby dołożyć się do budżetu domowego. Z tego wynikały też jej zainteresowania tematyką nierówności płci i nieobecnością kobiet w sferze

⁷⁹ Krystyna Lubelska, „Madame Redaktor”, *Polityka*, nr 14, 6.04.2002, 78.

⁸⁰ Biogram Anny Szymańskiej-Kwiatkowskiej; Анна Шиманьска-Квятковска, <https://www.paih.gov.pl/index/?id=08040837089cdf46631a10aca5258e16a> [dostęp: 16.04.2021].

publicznej. Przełożyło się to także na jej aktywność polityczną. Miała potrzebę oddziaływania na opinię publiczną i zmianę otaczającej rzeczywistości. Z chęcią komentowała bieżące wydarzenia polityczne i gospodarcze, kreśląc również scenariusze rozwiązania problemów społecznych.

Można zauważyć, że biografia zawodowa Anny Szymańskiej-Kwiatkowskiej jest spójna, konsekwentna, a podejmowane projekty zawodowe – od początku kariery – przemysłane.

Bibliografia

Źródła

Krawczyńska, Jadwiga. *Zapiski dziennikarki warszawskiej 1939–1947*, (Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 1971).

Prasa

„Kobieta i Życie”

„Anna Szymańska-Kwiatkowska: Iść ciągle dalej. One nie zawiodą”, *Kobieta i Życie* [dalej: *KiŻ*], nr 22, 31.05.1989, 2.

„Dzień otwarty”, *KiŻ*, nr 26, 28.06.1989, 6–7.

Frankowska, Anna. „My”, *KiŻ*, nr 39, 11.10.1989, 11.

„Gorączka demokracji”, zebrali: Danuta Bierzańska, Olga Oswaldo, *KiŻ*, nr 22, 31.05.1989, 4.

Kwiatkowska, Anna. „Gruzińskie spotkanie (1). Droga przez Krzyżową Przełęcz (korespondencja własna)”, *KiŻ*, nr 47, 23.11.1988, 12–13.

Kwiatkowska, Anna. „Gruzińskie spotkanie (2). Tbilisi – znaczy ciepły (korespondencja własna)”, *KiŻ*, nr 48, 30.11.1988, 12–13.

Kwiatkowska, Anna. „Jedna miara”, *KiŻ*, nr 5, 1.02.1989, 10.

Kwiatkowska, Anna. „Nauka chodzenia”, *KiŻ*, nr 3, 20.01.1988, 7.

Kwiatkowska, Anna. „Och Arbat, mój Arbat (korespondencja własna z Moskwy)”, *KiŻ*, nr 44, 2.11.1988, 12–13.

Kwiatkowska, Anna. „To nieprawda, że nie można zrobić nic dobrego”, *KiŻ*, nr 43, 26.10.1988, 5.

Kwiatkowska, Anna. „Wspólne ryzyko”, *KiŻ*, nr 41, 12.10.1988, 5.

„Nasza «dziesiątka»”, *KiŻ*, nr 20, 17.05.1989, 15.

„Od pań i ... panów do «PANI»”, *KiŻ*, nr 48, 13.12.1989, 10.

- Rozmowa Anny Szymańskiej z dr. Mieczysławem Krajewskim, ekonomistą i politologiem, ekspertem OPZZ na obrady okrągłego stołu: „Bunt przebudowy”, *KiŻ*, nr 46, 16.11.1988, 2–3.
- Rozmowa Anny Szymańskiej z pracownikami Instytutu Badań Klasy Robotniczej Akademii Nauk Społecznych: „Widać ludzi”, *KiŻ*, nr 30, 23.07.1986, 3–4.
- Rozmowa Anny Szymańskiej z prof. dr Zofią Morecką z Instytutu Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego: „Płacić, nie płacić, ile płacić”, *KiŻ*, nr 43, 28.10.1987, 2–3.
- Rozmowa z posłankami z Klubu Poselskiego PZPR: Dobrochną Kędzierską, Bożeną Urbańską, Wiesławą Ziółkowską i Anną Szymańską-Kwiatkowską: „Przed wielkim skokiem”, dyskusję prowadziła i oprac. Krystyna Kaszuba, *KiŻ*, nr 4, 24.01.1990, 4–5.
- Szymańska, Anna. „Co znowu podróżowało”, *KiŻ*, nr 20, 20.05.1987, 5.
- Szymańska, Anna. „Ozdobnik”, *KiŻ*, nr 48, 13.12.1989, 3.
- Szymańska, Anna. „Posąg na nową drogę”, *KiŻ*, nr 24, 29.06.1988, 5.
- Szymańska, Anna. „Prezydent porozumienia”, *KiŻ*, nr 31, 2.08.1989, 3.
- Szymańska, Anna. „Rząd się spieszy”, *KiŻ*, nr 49, 7.12.1988, 5.
- Szymańska, Anna. „Spieszyć się mądrze”, *KiŻ*, nr 21, 25.05.1988, 5.
- Szymańska-Kwiatkowska, Anna. „Czas nagli”, *KiŻ*, nr 28, 20.07.1989, 2.
- Szymańska-Kwiatkowska, Anna. „Dom przy torach”, *KiŻ*, nr 21, 15.06.1988, 8.
- Szymańska-Kwiatkowska, Anna. „O nas bez nas (1)”, oprac. Krystyna Kaszuba, *KiŻ*, nr 12, 29.03.1989, 4–5.
- Szymańska-Kwiatkowska, Anna. „O nas bez nas (2)”, oprac. Krystyna Kaszuba, *KiŻ*, nr 14, 5.04.1989, 2–3.
- Szymańska-Kwiatkowska, Anna. „Przeciw przeciętności”, *KiŻ*, nr 47, 19.11.1986, 5.
- Szymańska-Kwiatkowska, Anna. „Uwierzyć w siebie”, *KiŻ*, nr 3, 18.01.1989, 5.
- Wieczorkowska-Bednarek, Irma. „Gdy dwoje mówi to samo”, *KiŻ*, nr 11, 14.03.1990, 11.
- Wypowiedź prof. dr Zofii Moreckiej, ekonomistki z UW: „One nie zawiodą!”, *KiŻ*, nr 20, 17.05.1989, 7.
- Wywiad Anny Kwiatkowskiej z naczelnikiem Mokotowa: „Miasto w mieście”, *KiŻ*, nr 8, 22.02.1989, 3–4.

Wywiad Anny Szymańskiej z prof. dr. Adamem Łopatką, ministrem-kierownikiem Urzędu do Spraw Wyznań: „Wspólne wartości”, *KiŻ*, nr 19, 13.05.1987, 2–3.

Wywiad Anny Szymańskiej z Mieczysławem Wilczkiem, ministrem przemysłu: „Lubię ostro żyć”, *KiŻ*, nr 50, 14.12.1988, 5, 23.

Wywiad Anny Szymańskiej z Włodzimierzem Hausnerem, zastępcą kierownika Wydziału Polityki Społeczno-Ekonomicznej KC PZPR: „Czas dla odważnych”, *KiŻ*, nr 47, 25.11.1987, 4.

Wywiad Anny Szymańskiej-Kwiatkowskiej i Krystyny Kaszuby z Ritą Süssmuth, zastępcą przewodniczącego CDU, przewodniczącą Bundestagu: „Nie ma solidarności wśród kobiet”, *KiŻ*, nr 46, 29.12.1989, 12–13.

„Myśl socjaldemokratyczna”

Waniek, Danuta. „Demokratyczna Unia Kobiet”, *Myśl Socjaldemokratyczna*, nr 1, 2010, 57–59.

„Prawo i Życie”

Szymańska, Anna. „Białowieża. Społeczne działania prawników”, *Prawo i Życie* [dalej: *PiŻ*], nr 6, 1971.

Szymańska, Anna. „Jaskiniowcy nadal wśród nas”, *PiŻ*, nr 17, 1972, 5.

Szymańska, Anna. „Współdziałanie. Postulaty i rzeczywistość”, *PiŻ*, nr 6, 1971.

Szymańska, Anna. „Wytyczne Sądu Najwyższego w sprawach o przestępstwa zgwałcenia”, *PiŻ*, nr 2, 1973.

Szymańska, Anna. „Żeby przestępstw było mniej”, *PiŻ*, nr 9, 1971.

„Polityka”

Lubelska, Krystyna. „Madame Redaktor”, *Polityka*, nr 14, 6.04.2002, 78–80.

„Przyjaciółka”

Rozmowa Anny Sułkowskiej z Anną Szymańską-Kwiatkowską, „2000 razy kobieta”, *Przyjaciółka*, nr 41, 12.10.1989, 6–7.

Rozmowa Wiesławy Piątek z Anną Szymańską-Kwiatkowską: „Popieramy Annę Szymańską-Kwiatkowską”, *Przyjaciółka*, nr 22, 4.06.1989, 4.

„Życie Gospodarcze”

Szymańska, Anna. „Apetyt na meble”, *Życie Gospodarcze* [dalej: ŻG], nr 11, 16.03.1975, 1.

Szymańska, Anna. „Awans w handlu”, ŻG, nr 22, 2.06.1974, 10.

Szymańska, Anna. „Bez oddechu”, ŻG, nr 48, 1.12.1974, 5.

Szymańska, Anna. „Biednemu wiatr w oczy?”, ŻG, nr 20, 18.05.1975, 4.

Szymańska, Anna. „Bohaterowie już zmęczeni?”, ŻG, nr 43, 27.10.1974, 7.

Szymańska, Anna. „Fundusz spełnionych oczekiwań”, ŻG, nr 9, 2.02.1975, 10.

Szymańska, Anna. „Gdy ludzie mają dobrze...”, ŻG, nr 49, 7.12.1975, 12.

Szymańska, Anna. „Gra w zielone”, ŻG, nr 15, 14.04.1974, 3.

Szymańska, Anna. „Ludzie na torach”, ŻG, nr 1, 11.01.1976, 3.

Szymańska, Anna. „Na głęboką wodę”, ŻG, nr 2, 12.01.1975, 5.

Szymańska, Anna. „Początek wielkiej pracy”, ŻG, nr 1, 5.01.1975, 5.

Szymańska, Anna. „Porozmawiajmy o kobietach...”, ŻG, nr 10, 7.03.1976, 5.

Szymańska, Anna. „Póletaty – szansa nie wykorzystana”, ŻG, nr 10, 10.03.1974, 1–2.

Szymańska, Anna. „Skazy na wizytówce”, ŻG, nr 14, 7.04.1974, 7.

Szymańska, Anna. „Szczególny zbieg okoliczności”, ŻG, nr 46, 17.11.1974, 5.

Szymańska, Anna. „Trzęsienie ziemi, czyli remont mieszkania”, ŻG, nr 31, 3.08.1975, 5.

Szymańska, Anna. „W barwach «Glinka»”, ŻG, nr 30, 27.07.1975, 3.

Szymańska, Anna. „Wspinaczka po miliard”, ŻG, nr 50, 14.12.1975, 5.

Szymańska, Anna. „Wyrzeczenie i radość”, ŻG, nr 21, 25.05.1975, 1–2.

Szymańska-Kwiatkowska, Anna. „Chodząc po ziemi”, *Życie i Praca. Dodatek o warunkach pracy i wypoczynku*, nr 1, 01.1975, 7–9.

Źródła internetowe

„Anna Szymańska-Kwiatkowska”, *Urodzeni w 1946 r.*, <https://blog.autodziadek.pl/1405185/1/anna-szymanska-kwiatkowska.html> [dostęp: 16.04.2021].

Biogram Anny Szymańskiej-Kwiatkowskiej, w zakładce: Parlamentarzyści, Biblioteka Sejmowa, <https://bs.sejm.gov>.

- pl/F?func=find-b&request=000003094&find_code=SYS&local_base=ARS10 [dostęp: 16.04.2021].
- „Posłowie X kadencji 1989-1991: Anna Szymańska-Kwiatkowska”, <http://orka.sejm.gov.pl/ArchAll2.nsf/67021600f180f322c125681600312192/3e48b3bba4c635a9c1256815004d-c44a?OpenDocument> [dostęp: 16.04.2021].
- Szymańska Kwiatkowska, Anna. „Zapytanie nr 144 w sprawie stawek celnych za stare samochody”, 29 VIII 1991 r., posiedzenie nr 71, Sejm PRL X kadencji, <https://orka2.sejm.gov.pl/IZX.nsf/3001bd878392962bc12573b500459bdb/d2ccc25fcdc96cb1c125758400443948?OpenDocument> [dostęp: 16.04.2021].
- Шимањска-Квятковска, Анна <https://www.paih.gov.pl/index/?id=08040837089cdf46631a10aca5258e16a> [dostęp: 16.04.2021].
- „Wiceprezes Zarządu PALiZ: Anna Szymańska-Kwiatkowska”, <https://archive.is/BRO1#selection-1529.1-1542.2> [dostęp: 16.04.2021].

Opracowania

- Chwastyk-Kowalczyk, Jolanta. „Dziennikarka polskiej przestrzeni publicznej na emigracji w Londynie – Stefania Kossowska”, *Czasopismo Naukowe Instytutu Studiów Kobietych*, nr 1(1), 2016, 9–23.
- Chwastyk-Kowalczyk, Jolanta. *Katarzyna Bzowska-Budd – polska mistrzyni felietonu w Londynie*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej”, z. 2, 2020, 135–151.
- Chwastyk-Kowalczyk, Jolanta. „Krystyna Cywińska – felietonistka z pazurem”, *Rocznik Historii Prasy Polskiej*, z. 2, 2019, 91–108.
- Dajnowicz, Małgorzata. „Wzorce aktywności publicznej kobiet w początkach transformacji ustrojowej w Polsce w świetle «Kobiety i Życia» i «Urody» (1989–1995)”, w: Teresa Kulak, Małgorzata Dajnowicz (red.), *Drogi kobiet do polityki (na przestrzeni XVIII – XX wieku)*, (Wrocław: Wydawnictwo Chronicon, 2016), 417–443.
- Dormus, Katarzyna. „Antonina Krechowicka (1791–1831): zapomniana lwowska publicystka początku XIX wieku o wychowaniu dziewcząt”, *Rozprawy z Dziejów Oświaty*, nr 46, 2009, 25–47.

- Dormus, Katarzyna. „U źródeł polskiej prasy kobiecej – pierwsze redaktorki, wydawczynie, dziennikarki (ok. 1820–1914)”, w: Alina Łysak, Edyta Zierkiewicz (red.), *Kobiety i mężczyźni (z) kolorowych czasopism*, (Wrocław: Oficyna Wydawnicza Atut – Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, 2010), 8–38.
- Dziki, Sylwester. „Uwarunkowania instytucjonalno-organizacyjne”, *Zeszyty Prasoznawcze*, nr 1–2, 1991, 60–70.
- Dziki, Sylwester. „Zmiana oferty prasowo-wydawniczej (1990–1991)”, *Zeszyty Prasoznawcze*, nr 3–4, 1991, 21–28.
- Filas, Ryszard. „Przemiany aktywności medialnej Polaków”, *Zeszyty Prasoznawcze*, nr 1–2, 1991, 83–100.
- Michalczyk, Stanisław. „Uwagi o analizie zawartości mediów”, *Rocznik Prasoznawczy*, nr 3, 2009, 95–108.
- Mielczarek, Tomasz. „Współczesne polskie czasopisma wysokonakładowe”, *Rocznik Prasoznawczy*, nr 2, 2008, 57–79.
- Pisarek, Walery. *Analiza zawartości prasy*, (Kraków: Ośrodek Badań Prasoznawczych, 1983).
- Sokołowska, Urszula. „Feminizm na łamach «Kobiety i Życia» (1970–1989)”, w: Małgorzata Dajnowicz, Adam Miodowski (red.), *Ruchy kobiece na ziemiach polskich w XIX i XX wieku. Stan badań i perspektywy*, (Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, 2020), 171–189.
- Sokołowska, Urszula. „Role społeczne kobiet w świetle periodyku «Kobieta i Życie» na tle rzeczywistości Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w latach 1970–1989, ss. 363”, *Czasopismo Naukowe Instytutu Studiów Kobiety*, nr 1, 2019, 228–235.
- Sokół, Zofia. „«Kobieta i Życie» (1945–2002)”, *Studia Bibliologiczne Akademii Świętokrzyskiej*, t. 9, 2005, 63–94.
- Sokół, Zofia. „Polska prasa dla kobiet w okresie przemian własnościowych (1988–1995)”, w: Katarzyna Pokorna-Ignatowicz, Joanna Bierówka, Stanisław Jędrzejewski (red.), *Media a Polacy: Polskie media wobec ważnych wydarzeń politycznych i problemów społecznych*, (Kraków: Oficyna Wydawnicza AFM, 2012), 37–61.
- Sokół, Zofia. „Wizerunki kobiet na łamach tygodnika «Kobieta i Życie» w latach 1946–2002”, *Rocznik Prasoznawczy*, nr 6, 2012, 11–36.
- Szablowska-Zaremba, Monika. „Dziennikarki międzywojennej prasy polsko-żydowskiej (wstępne rozpoznanie)”, *Archiwum Emigracji: Studia – Szkice – Dokumenty*, z. 1–2, 2014, 34–48.

- Werner, Jan. „Dwanaście lat w «Życiu Gospodarczym» (1945–1957)”, *Rocznik Historii Prasy Polskiej*, t. 29, nr 2, 1990, 115–134.
- Wodniak, Katarzyna. „Redaktorki «Mojej Przyjaciółki» (1934–1939) i «Przyjaciółki» w okresie czytelnikowskim (1948 – luty 1951)”, w: Małgorzata Dajnowicz, Adam Miodowski (red.), *Ruchy kobiece na ziemiach polskich w XIX i XX w: stan badań i perspektywy*, (Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, 2020), 231–258.
- Żyrek-Horodyska, Edyta. „Gazeciarki. O dziennikarskich karierach kobiet w I połowie XIX wieku”, *Rocznik Historii Prasy Polskiej*, t. 22, nr 3, 2019, 19–40.